

Grönstruktur och Blåstruktur

Underlagshäfte 2

INNEHÅLL

Sociala, estetiska och kulturhistoriska värden	3
Ekologiska värden	3
Stråk och Korridorer	4
Rekreation och biologisk mångfald i Gislaveds grönstruktur	7
Grönstrukturkaraktärer för olika områden	11
Sociala kvalitéer, bristanalyser	13
Särskilda naturvärden och skyddade områden i Gislaveds tätort	17
Ytvatten	23
Ordlista	26

I tätortens grönstruktur finns en rad olika värden sociala, ekologiska, kulturhistoriska, estetiska och ekonomiska. Grönska i tätorterna har stor vikt för människors hälsa, för stadens klimat, för stadens ekosystem och biologiska mångfald samt som kulturella identitetsgivare.

SOCIALA, ESTETISKA OCH KULTURHISTORISKA VÄRDEN

Grönstrukturen ger identitet och historisk förankring. Den gröna miljön är en viktig bärare av orten och traktens identitet och karaktär med fornlämningar, gamla vägar, alléer, kyrkogårdar och hembygdsgrändar.

Tätorternas grönska påverkar hur människor upplever sin vardagsmiljö, livskvalité och hälsa. Närhet till park- och naturområden bidrar till förbättrad kondition, inlärningsförmåga, ökad koncentration och minskad stress. Barn som leker i natur förbättrar sin motorik, fantasiinlevelse och koncentration. Gröna områden fungerar som kommunikationsstråk för gångare och cyklister och har en social funktion som mötesplats för lek och rekreation.

Enbart kvantitet räcker inte. Kvaliteten på de gröna områdena är minst lika viktig. Kön, ålder och etnicitet är några av de faktorer som påverkar med vilket perspektiv och vilka kriterier vi ser på grönstrukturen. Människor är också medskapare av sin miljö och måste få utrymme till det.

Barn upp till 12 år är de som utnyttjar stadens grönstruktur mest. Naturlika lekgrändarna har visat sig påverka deras rörelseutveckling positivt.

Ungdomar har enligt forskaren Mats Lieberg behov av tre olika platser: reträttplatser, interaktionsplatser och frizoner. Reträttplatser är tillbakadragna platser där de kan vistas utan att känna sig bevakade av vuxenvärlden. I motsats har de även behov av mer interaktiva platser där de kan visa upp sina färdigheter. Samt frizoner där de kan praktisera de sporter eller aktiviteter som de utövar.

Äldre som kan ha svårt att ta sig fram obehindrat söker sig gärna till platser som har god tillgänglighet och som inte ligger alltför långt ifrån bostaden. Flera studier visar att äldres hälsa förbättras av att vistas i gröna miljöer.

EKOLOGISKA VÄRDEN

Gröna områden har betydelse för växt- och djurlivet, för klimatet och luftkvaliteten. Gröna områden kan också nyttjas för lokala lösningar på tekniska försörjningssystem.

Naturen i städer och tätorter är viktig för det är här de flesta människor kan komma i daglig kontakt med växter och djur och får en större förståelse för ekologin. Den biologiska mångfalden i tätorterna har kontinuerligt minskat på grund av att områden i grönstrukturen successivt exploateras och att kontakten med omgivningen blir allt sämre samtidigt som barriärer för spridningsvägar skapas. Likriktning av skötsel och anläggning är andra orsaker. Att värna den biologiska mångfalden är inte bara en fråga om att skydda de viktigaste områdena, utan all mark måste utnyttjas så att den totala miljön inte utarmas biologiskt, åtgärder krävs i hela vardagslandskapet. Mycken artrikedom är också beroende av mänsklig påverkan, artrikedom i gamla parker och trädgårdar kan till exempel vara stor. Den biologiska mångfalden är också beroende av hur de gröna områdena hänger ihop med varandra och med omgivningen. Djur och växter behöver spridningsvägar för sin överlevnad s.k. korridorer. Bostadsområden med mycket vegetation kan fungera som spridningsvägar.

Grönskan bidrar till att filtrera partiklar, syresätta luften och rena luften från föroreningar. Framförallt stora träd har förmågan att rena luften från stoft och gasformiga luftföroreningar. Grönskan ser också till att ett jämnare klimat hålls i tätorten, luftfuktigheten ökar och vegetationen dämpar även vind och ljud.

Gröna områden tar hand om en stor del av nederbörden som annars, om det vore hårdgjorda ytor, skulle gå rakt ned i tätortens avloppssystem. I tätorternas gröna områden finns också möjlighet att ta hand om delar av tätortens dagvatten.

STRÅK OCH KORRIDORER

Gröna gång- och cykelstråk kan ha ekologisk betydelse, estetiska värden och fungera som rekreativstråk. Stråk är viktiga att planera för så att man inte skär av dem.

Större stråk är mycket viktiga då de oftast består av flera olika habitat och zoner vilket leder till att fler arter kan utnyttja dem som spridningskorridorer och livsmiljö.

Mindre stråk kan vara antingen mycket smala eller bestå av enformiga och icke komplexa miljöer.

När det gäller tillgängligheten till skogsområdena så finns det ett brett spektra av leder och stigar i varierande skick. Flera barriärer finns mellan Gislavedsborna och rekreativområdena, dels mindre vägar, områden som upplevs otrygga och större fysiska barriärer. Till kategorin större fysiska barriärer räknas här Nissastigen, Nissan och den planerade dragningen av väg 27, mellan Gislaved och Anderstorps Store Mosse. För att överbygga delar av barriäreffekten har två tunnlar under Nissastigen anlagts. Dessa skulle kunna utnyttjas av en större andel invånare om de vore tydligare utmärkta.

Nissan

Lindallé i centrum

Nissan rinner genom Gislaved och bidrar till att ett stråk av både vatten och grönska går rakt igenom hela tätorten, på vissa ställen bredare och på andra smalare. Detta är ett av de viktigaste och bredaste stråken i Gislaved, sett ur ekologisk så väl som ur rekreationssynpunkt.

Kilar

De kilar som går in i de bebyggda områdena är viktiga korridorer för såväl djur, växter som luftströmmar. Korridorerna bör inte bli för smala eftersom de då inte fungerar lika bra som spridningskorridorer och luftkorridorer.

Alléer

Alléer fungerar oftast som viktiga spridningskorridorer då de vanligen står kvar en längre tid på platsen och hinner utveckla och bilda livsmiljöer för flera djur- och växtarter. Gislaved har flera områden, exempelvis Karl-Johansgatan, delar av centrum, Gyllenfors bruksområde etc. som har äldre och nyanlagda alléer,

Vägkanter

Vägkanter, diken och andra restytor innehar en oftast bortglömd roll i den bebyggda miljöns grönstruktur. Flera arter som tvingats hitta nya livsmiljöer efter den förändrade jordbruksstrukturen har funnit en plats just i vägkanterna. Detta eftersom de i regel slås regelbundet varje år.

GC-vägar

Gång- och cykelvägar kan utvecklas till gröna stråk skilt från övrig motordriven trafik och ge människor som använder dem, en oas samtidigt som de kan fungera som gröna korridorer.

Våtmark

Barrskog

Lövskog

Gräsmark

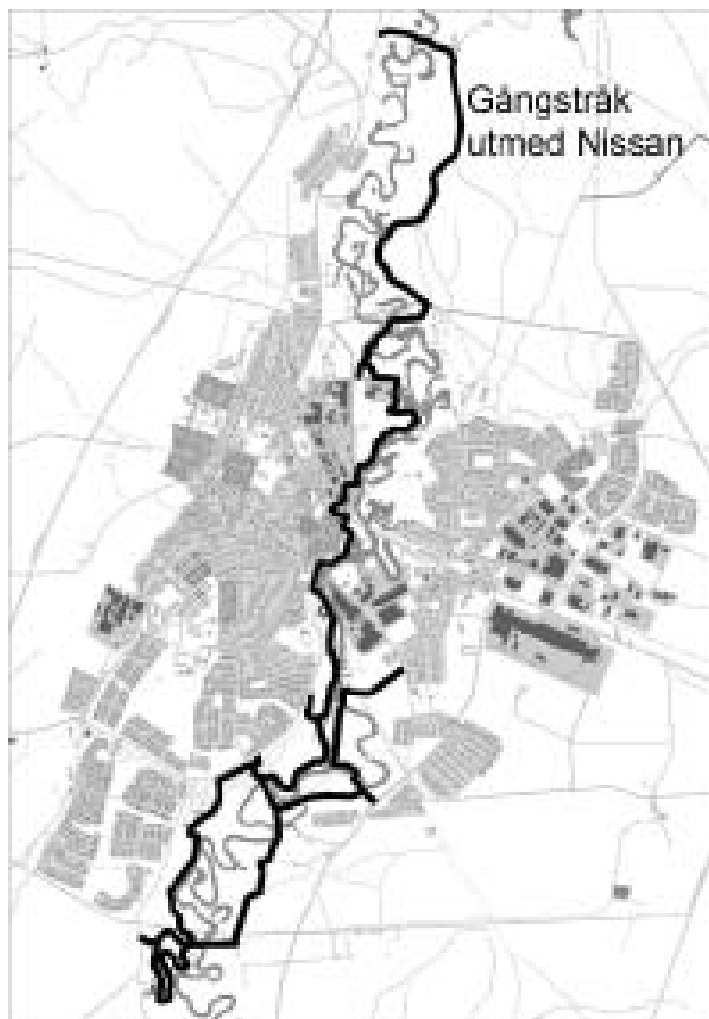
Större stråk

Mellan stråk

Mindre stråk

Förslag till gångstråk utmed Nissan.

REKREATION OCH BIOLOGISK MÅNGFALD I GISLAVEDS GRÖNSTRUKTUR

Gislaveds grönstruktur har inventerats och delats in i olika kategorier.

Skogsmarker

Ur ekologisk aspekt är det viktigt att ha en blandad sammansättning av områden som erbjuder en bred vidd av olika biotoper. Tätortsnära skogsområden är också viktiga ur rekreationssynpunkt. För närströvområden är det vanligtvis det närmaste 100-500 meterna som framförallt nyttjas av människor i vardagen.

Beroende på områdets förutsättningar, användning och läge krävs olika strategier och planer. Är det ett område som bör bevaras ur ekologisk aspekt, eller är det ett viktigt område för rekreation. Som grund för skötseln av skog på kommunal mark har kommunen en skogsbruksplan.

Gräsmarker och Jordbruk

Kategorin omfattar odlingsmarker, betesmarker och områden med högt gräs eller örtvegetation.

Många arter är knutna till jordbrukets gräsmarker så som hagar och ängar. Till följd av förändrade jordbruksmetoder är många av dessa arter i dag hotade. Men jordbruket har ännu en viktig roll för många djur- och växtarter. De gräsmarker som finns inom tätbebyggt område har också i vissa fall fått en roll som ytor där växt- och djurarter, som innan hade sin livsmiljö i jordbruksområden, kan finna en tillflyktsort. Vilken betydelse gräsmarkerna har för den biologiska mångfalden är beroende av skötseln. Höga värden är ofta kopplade till hävd genom slåtter eller bete.

De gräsmarker som brukas i jordbruket är oftast inte så tillgängliga för allmänheten då de antingen är inhägnade eller består av grödor. I vissa områden runt Nissan som betas av får finns det speciella ”stegar” över stängslet in i hagen som möjliggör vidare strövande i området. Öppna jordbruksmarker erbjuder däremot kvalitéer i utevistelsen bland annat i form av rymd och utblickar.

Seths Hage

Seths hage är en gammal hagmark som idag är igenvuxen. Vegetationen består mestadels av lövskog med mer eller mindre inslag av barr. I västra delen av området finns delar som helt domineras av barrskog, medan östra delen har en mer igenväxande hagmarkskaraktär. Det finns dock ännu stora värden i området, men den behöver få en uppdaterad skötselplan och en ordentlig uppröjning.

Stigar och leder behöver också ses över då de delvis håller på eller redan har vuxit igen. Framkomligheten tycks överlag vara mycket begränsad. Området är dock viktigt ur rekreationssynpunkt för boende i närheten.

Henja by

I Henja by finns sammanhållna gårdsmiljöer med stora inslag av grova lövträd, främst Ek. Nästan all mark i byn är uppodlad. Här finns också ett äng- och betesmarkobjekt från länsstyrelsens ängs- och betesmarksinventering. Det är en betad Björkhage med ett flertal grova ekar precis väster om Henja by. Framförallt är det ett fuktigt parti i sydvästra delen av hagen som har en intressant flora. När nya väg 27 byggs kommer den delvis att gå igenom området.

Våtmarker

Våtmarker har många viktiga funktioner så som: livsmiljö för flera växter och djur, kvävereducerare, flödesutjämnare, rening av vatten och grundvattenmagasin.

Nissan

Nissans meandersystem har skapat ett levande område som ger förutsättningar för ett rikt djur- och växtliv. Nissan är betydelsefull som fågellokal och då särskilt området mellan Holmen och till vägbron för väg 27. Här breder Nissan ut sig i ett närmast sjöliknande mångformigt landskap med ävjour och meanderbågar.

Ån har inte bara höga ekologiska värden utan är ett viktigt rekreationsområde både som strövområde och kanotled. I dag är stora delar av Nissan outnyttjat då den inte går att nå eftersom villabebyggelse och industrimark effektivt blockerar tillgången. De ställen där man kan komma ned till Nissan är Dalenparken, Holmen, och norra respektive södra gångbroarna över ån.

Anderstorps Stormosse

Anderstorps Stormosse, har stora öppna mossplaner med inslag av kärr, trädklädda myrmarker och gölkomplex. Anderstorps Stormosse är ett bra exempel på en västsvensk högmosse och området är av Riksidintresse för naturvård, samt ett Natura 2000-område. Mossen planeras att bli naturreservat inom en snart framtid.

I samband med reservatsbildandet finns även planer på att anordna en spångad led, parkeringsplatser och informationstavlor. Planer finns på att utveckla och öka tillgängligheten, då stigarna i dagsläget kan vara svårframkomliga.

Rastamossens våtmark

I södra delen av tätorten ligger Rastamossen där alldeles nyligen 18 ha sänktes under vatten för att skapa en våtmark för att förbättra kommunens rening av kväve. Det utvecklades snabbt ett myllrande fågelliv runt våtmarken. Våtmarken har konstruerade öar och ett varierande vattendjup vars max ligger mellan 1,5-2 meter. Detta har lett

till att flera olika arter har funnit en nisch här och det finns förutsättningar för att ett komplext växt- och djursamhälle utvecklas över tiden.

Det finns en mycket väl utvecklad och lättframkomligt 3 km långt gångsystem runt våtmarken. Vid startpunkten finns en samlingsplats där information om området och stigsystemen finns.

Söder om våtmarken brer själva Rastamossen ut sig. Till största delen används mossen som torvtäkt. Det har givits koncession (tillstånd) för att bedriva torvtäkt på mossen ytterligare ett antal år men förmodligen kommer torvtäkts företaget minska eller upphöra under de närmaste åren då all torv snart är uppbruten.

Park

Parken är en viktig rekreation- och mötesplats nära bostaden som kompletterar gårdspark och villaträdgårdar. Den kan antingen ha karaktären av en anlagd park eller bestå av mer vildväxande naturmark. Området bör erbjuda enklare nöjen. För många blir parken en viktig social plats antingen om det är för att titta på människor eller träffa vänner eller söka nya bekanskap. En varierat och välplanerad park kan även ha en viktig roll för djur och växter.

Impediment yta

Överblivna ytor i tätbebyggelsen som vanligen inte har ett direkt ekonomiskt värde. Vanligen bestående av grus, berg eller överblivna små bitar som är delvis örtbevuxna, exempelvis vissa välgkanter. De kan vara synnerligen värdefulla för bevarandet av ursprunglig flora och habitat för djur.

Särskilda rekreationsområden

Områden som är speciellt iordningställda för en eller flera typer av rekreationer, som till exempel idrottsplatser, kolonilotter, elljusspår, friluftsbad eller ridanläggningar. De bildar i regel målpunkter för många.

Gisleområdet

Gisleområdet är ett aktivitetsområde. Här finns bland annat simhall, sporthall, gymnasieskola och Gisleparken samlat.

Den norra delen är naturmässigt av parkmarks-karakter med små inslag av rena naturområden. Karakteriserande för området är den stora mängden lövträd av skilda slag. De södra delarna är natur-

mark där barrskogen dominerar. Naturvärdena i den norra delen av Gisleområdet är främst knutna till trädbestånden. Solitärträd av främst ek men även andra trädslag har ett högt naturvärde. Även kombinationen och variationen av olika lövträd ger ett högre naturvärde. Naturvärdena i den södra delen av Gisleområdet är främst knutna till den västra delen och slutningen från bebyggelsen vid Hasselgatan/Apelgatan ner mot fotbollsplanerna och mot Gislebadet. Hela detta stråk har rik lövträdvegetation som kraftigt avviker mot Gislavedstraktens vanliga barrskog. Området är till stora delar gammal jordbruksmark som är stadd i kraftig igenväxning och som skapar en rik miljö främst för fågelliv, småvilt och rådjur.

Kyrkogårdar och Begravningsplatser

De är idag oftast vida uppskattade för sina gröna, lummiga och rofyllda miljöer som är viktig en oas och mötesplats för många. Ur ekologisk synvinkel spelar de en viktig roll tack vare sin kontinuitet och viktiga element som stenvägar, gamla träd och gravstenar. Kyrkogårdar kan ofta också berätta en spännande historia om vårt kulturarv.

Lekplatser

Lek är mycket viktig för barns utveckling och lärande. Lekplatser är till för att stimulera denna utveckling. Miljön bör vara varierande så att den stimulerar till fantasi och nytänkande. Viktigt att ha i åtanke är tillgänglighet, möjlighet till skugga och en vidd av olika svårighetsgrader så att det finns något för alla.

De flesta lekplatser i Gislaveds tätort idag består av en grupp av olika färdiga ställningar såsom gungor och rutschkana. På de flesta lekplatser är ställningarna placerade så att de är helt exponerade under den varmaste tiden av dagen. Vanligtvis består hela lekplatsen av klippt gräs med sand under ställningarna i vissa fall gränsar lekplatserna till naturmark. En del lekplatser kräver upprustning.

Skolgårdar och förskolor

Många av skolgårdarna har en bristfällig utemiljö som i många fall är försummad och sliten. Flera undersökningar visar på den positiva inverkan grönska och natur har på barns utveckling, koncentrationsförmåga och välmående. Många av de skolgårdar och förskoleområden som finns i Gislaved saknar några av de viktiga aspekterna: variation i utemiljö, tillräckligt med skugga och vegetation i barnens nivå.

Torg

Torgen har en mycket viktig social funktion då de kan fungera som noder och mötesplatser för många individer i samhället. I Gislaved finns Stortorget framför kommunhuset, Henja torg och ett torg utmed Torggatan.

Villaträdgårdar/bostadsgårdar

Villaområdena utgör i Gislaveds tätort en stor del av den bebyggda ytan. Strukturen av tomter, deras storlek, innehåll av sparade träd/naturmark, gatu- och gångvägsdimensioner, förekomsten av alléer mm påverkar förutsättningarna för hur trädgårdar kan utvecklas. Små tomter begränsar till exempel möjligheterna att ha stora träd på tomten. Villaträdgårdarna ingår i grönstrukturen och kan fylla

en viktig ekologisk funktion. En varierad trädgård med mycket träd och buskar kan vara en viktig livsmiljö för många arter. Villaträdgårdar kan även fylla en social funktion inte bara för de som bor i villorna utan många uppskattar även att gå och cykla på lummiga mindre villagator.

Bostadsgårdarna i Gislaved varierar från nästan helt bortglömda till mycket genomtänkta och genomarbetade. I en del fall har ett område sparad naturmark som gemensam grönyta.

Industriområden

Ett ofta försummat område är industriområdena, detta trots att det är mångas arbetsplatser och därmed blir en del av deras vardagsmiljö. Industriområden är ofta också belägna utmed infartsvägarna och de ger därmed det första intrycket när man kommer körande in mot tätorten. Omkringliggande vegetation kan även fungera som luftrenare och i vissa fall som en skyddsbarriär mellan industrier och bostadsområden.

GRÖNSTRUKTURKARAKTÄRER FÖR OLIKA OMRÅDEN

Nya Henja

- Relativt nybyggt, vegetationen har inte riktigt hunnit etablera sig.
- Kilar med naturmark som lämnats mellan bebyggelsen fungerar som närparker för bostadsområdena.
- Flertalet lekplatser i bostadsområdena men dessa vänder sig endast till de mindre barnen.

Gamla Henja bostadsområde

- En del äldre hamlade lindar på tomtmark.
- Solhemsparken i området består av sparad naturmark.
- Små ytor med sparad naturmark finns här och var, mestadels bestående av lövträd med frodig undervegetation. I några av dessa finns lekplatser. De fungerar även som genomfartsvägar för gångare och cyklister.
- I söder finns Almedalsparken som erbjuder en trevlig lekmiljö.
- Området gränsar i väster till jordbruksmark.

Henja industriområde

- Industriområdet har överlag ett stort inslag av sparad vegetation.
- Området har börjat utveckla en mer medveten syn på utemiljön och man har börjat arbeta mer med entréer och alléer.

Gyllenfors bruksområde

- I ett område mellan villorna och industriområdet finns det inslag av sparad naturmark med mestadels lövträd.
- Gyllenfors kapell och intilliggande skogsområde i söder har betydelse ur såväl rekreations som ekologiskt perspektiv.
- I området finns både äldre och nyare alléer. De äldre alléerna är viktiga för områdets växt- och djurliv.
- Industriområde runt Gyllenforsbruk har dels en kulturhistorisk aspekt och dels ett värde som ett levande industriområde. I dagsläget förhindrar bebyggelsen dock i stor utsträckning användandet av området runt Nissan som rekreationsområde.

Gyllenfors bostadsområde

- Områden med mer blandad bebyggelse från olika tidsåldrar där de äldre villorna har stora trädgårdar med väletablerad grönska.
- De organiserade lekområdena finns i två kvartersparkar.

Södergården

- Villaområde med både nyare och äldre bebyggelse. Den äldre bebyggelse känns igen på sina stora oregelbundet formade trädgårdar.
- Karaktäristiskt för området är de många kilar och grönområden som lämnats mellan och inom olika villaområden. Dessa kilar gör det möjligt att binda ihop stadens grönska med det omgivande landskapet.
- Skogskyrkogården i öster är utformad på ett sådant sätt att den är lättillgänglig för många.
- Vid Gamla Nissastigen och Danska vägen finns alléer och stengårdsgårdar som är viktiga ekologiska stråk.
- De flesta lekplatserna är lokaliserade till mindre grönområden. Naturmarken används också för lek bland annat för kojbygge.

Lundåkra

- Gisleområdet erbjuder möjligheter till idrottsaktiviteter. Söder om Simhallen ligger ett barr och lövskogsområde som används för närrökreation.
- Naturvärdena finns främst söder om bebyggelsen vid Hasselgatan/Apelgatan ner mot fotbollsplanerna och mot Gislebadet. Hela detta stråk har rik lövträdsvegetation. Området är till stora delar gammal jordbruksmark som är stadd i kraftig igenväxning och som skapar en rik miljö främst för fågelliv, småvilt och rådjur.
- Gröna kilar har sparats och ger en karaktär och många lekplatser ligger i dessa kilar.
- I västra delen på de nya tomterna finns sparade gamla ekar och gamla stenrösen har fått bilda naturlig tomtgräns. Dessa kan vara viktiga biotoper för växter och djur.

Yttre centrum, Södra

- I södra delen ett 50-talsområde med ett stort

inslag av äldre träd i trädgårdarna.

- Gisleparken i mitten av området är delvis instängslad och otillgänglig. Gisleområdet med sina aktiviteter är dock viktigt för många människor inte bara de som bor här. I Gisleområdets norra del finns en del äldre lövträd som är viktiga biologiska värden.
- De lövträd som finns mellan och på tomter skapar en viktig grön kil in mot centrum.
- I området finns både äldre och yngre alléer som har en viktig ekologisk funktion.
- De lekområden som finns är vanligen lokaliserade till bostadsgårdarna.

Centrum

- Bebyggelsen utmed södra vägen från början av 1900-talet har stora tomter med inslag av äldre ekar och bokar. De äldre träden och stengårdsgården utmed Storgatan är viktiga livsmiljöer.
- Grönstrukturen utgörs främst av villaträdgårdar, parker, kyrkogården, alléer och sparade träd.
- Tre parker finns i området: Kyrkparken, Torgparken och Dalenparken, samtliga med väletablerad grönska.

Karl-Johansgatan

- Relativt stora och väletablerade trädgårdar.
- Gaturummen har ofta inslag av äldre lindalléer. De gamla alléerna utmed Karl-Johansgatan och Regeringsgatan är viktiga för växt- och djurlivet.
- Den enda lekplatsen i området är i norra delen av Karl-Johansgatan och den erbjuder lek både för mindre och större barn.

Gullvivan och Trasten

- Större delen av området har en väletablerad vegetationsstomme med mycket grönska.
- Skogen väster om området utnyttjas inte bara av boende utan även av skolor och förskolor.
- Det finns gott om lekplatser och områden för småbarn men många av dem är i behov av upprustning.

Mårtensgatan

- Industribebyggelse och villor av varierande

ålder.

- I öst ligger Nissavallen med sitt utbud av träningsmöjligheter
- Gröningar och sparad naturmark i industriområdet har i många fall fått bristande skötsel.
- Industriområdet har många restytor som kan vara intressanta för viss typ av växter och djur

Rödjan

- Bebyggelse organiserad i en långsmal struktur vilket innebär att en stor del av villatomterna gränsar direkt till naturmark. Trädgårdarna är medelstora.
- Några närliggande parkområden eller sparad naturmark inom bebyggelsen finns inte.
- Ett lövskogsområde i östra delen av området har klassats som högt naturvärde.
- I flera fall finns sparad naturmark på tomterna vilket gynnar växt- och djurlivet.
- På många tomter finns också äldre alléträd övervägande Lind.

SOCIALA KVALITÉER, BRISTANALYSER

5-10 minuters promenad utgör för många människor den kritiska gränsen för huruvida vi överhuvudtaget tar oss ut till ett grönområde. Hur ofta vi utnyttjar dem är också beroende av tillgängligheten, förekomsten av fysiska och psykologiska barriärer mm. Hur barriärer upplevs och vad som upplevs som en barriär varierar beroende på användargrupp. En högt trafikerad gata brukar upplevas som ett hinder för vuxna medan det vanligtvis räcker med en måttligt trafikerad gata för att äldre och barn skall uppleva samma känsla.

Områden för små barn

En snabb överblick av lekplatserna kan ge en uppfattningen att tillgången till lekplatser för småbarn i Gislaved är relativt bra. De lekplatser som hittats i inventeringen har tilldelats ett upptagningsområde på 300 meter (i radie) vilket tar ca 5-7 minuter att gå med barn.

Halvoffentliga till privata lekplatser som finns på bostadsgårdar eller i tät anslutning till bebyggelse där lekplatsen är ägd av en förening har en nedsatt offentlighetsgrad. Dessa kan därför inte ha ett optimalt upptagningsområde. Skolor och förskolor har en miljö som skulle kunna fungera som lekområden för barn boende i närheten. Men dels är de ”stängda” då verksamheten pågår och förskolorna är i regel inhägnade och slutna även efter verksamheten slutat för dagen. De ges därför inte heller något upptagningsområde i den här analysen.

En annan faktor som avgränsar upptagningsområdet är fysiska barriärer så som större vägar

Analysen visar att det är brist på offentliga lekplatser i områdena: Centrum, Yttre centrum, Gyllenfors bruk och delar av Karl-Johansgatan, Mårtensgatan och Rödjan. Det saknas också bland annat helt någon lekplats med inriktning på tillgänglighet för funktionshindrade. Analysen tar inte hänsyn till lekplatsernas attraktivitet. De befintliga lekplatserna behöver i många fall rustas upp då de är i dåligt skick, saknar variation och är mycket kala och exponerade.

Områden för äldre barn

De lekplatser som bedömts även ha funktioner som lockar äldre barn består till stor del av antingen ett eller två fotbollsmål eller en basketkorg eller bandymål. De befintliga områdena behöver i många fall rustas upp. Variationen är också begränsad och det är främst bollspel som erbjuds. De lekplatser som hittats i inventeringen har tilldelats ett upptagningsområde på 300 meter (i radie). Halvoffentliga ytor, skolor och förskolor har inte getts något upptagningsområde. För den här gruppen finns även en del anläggningar så som Gisleparken, Ridhus mm som erbjuder rekreation och underhållning, men dessa har en tidsbegränsad tillgänglighet vilket begränsar möjligheten till att använda dem. En avgränsning av upptagningsområdena har även gjorts utifrån de fysiska barriärerna.

Brist på offentliga platser för äldre barn är det i områdena: Centrum, delar av Yttre centrum, norra delarna av Gyllenfors Bruk, delar av Karl-Johansgatan och Mårtensgatan och hela Rödjan.

Närgrönska

Varje park och grönområde som anses ha det värde och funktion som krävs för att de skall kunna räknas till att vara ett bostadsnära grönområde har tilldelats en upptagningsvidd på 300 meter i radie. Halvoffentliga ytor samt områden som saknar till exempel sittplatser har inte medtagits.

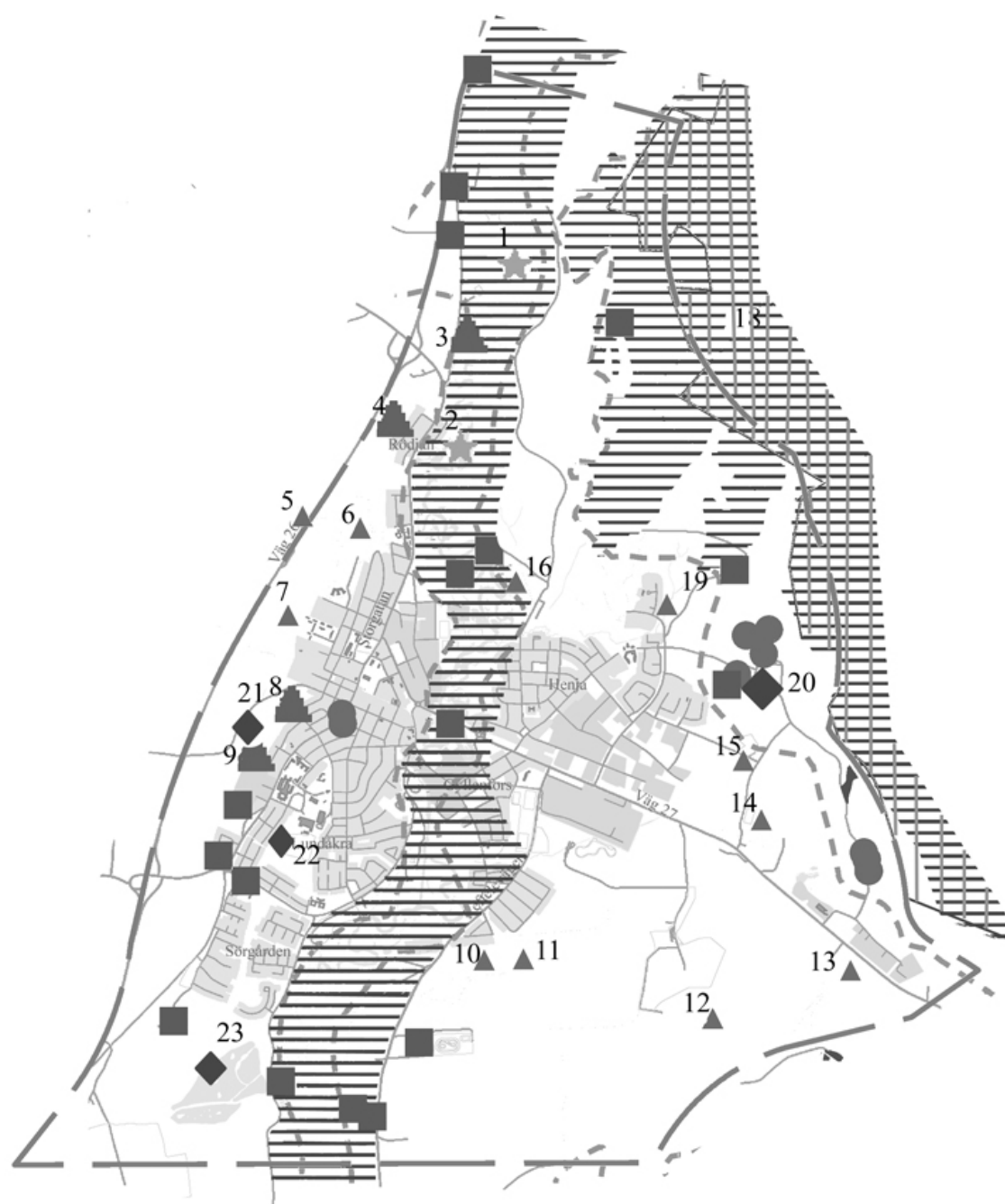
Många av Gislaveds gröningar är just av denna sistnämnda typ. Bostadsnära grönområden fyller ofta andra funktioner än ett närbeläget skogsområde. De kan till exempel fungera som mötesplats. Konstateras kan också att större parker och parker med finkaraktär och blomsterprakt är koncentrerade till centrum.

SÄRSKILDA NATURVÄRDEN OCH SKYDDADE OMRÅDEN I GISLAVEDS TÄTORT

Riksinträsse	Skogliga naturvärden
Natura 2000	Naturvårdsområde med rekreativvärde i kommunens skogsvårdsplan
Hotade arter	Naturvårdsområde med naturvärden i kommunens skogsvårdsplan
Naturvärdesprogram 95	Andra områden med särskilda naturvärden enligt kommunens bedömning
Skyddsvärda träd	

Skyddade områden

Strandskydd

För att säkra tillgången på vattennära rekreationsområden, bad samt trygga den biologiska mångfalden finns i Sverige ett allmänt strandskydd som sträcker sig 100 meter upp på land och ut i vattnet runt sjöar och vattendrag. Inom Gislaveds tätort är det Nissan och Moa Sågbäck som omfattas av detta skydd. Delar av stränderna och vattenområdena genom Gislaved är dock detaljplanelagda. Strandområden som ingår i detaljplaner fastställda före 1975 omfattas inte av strandskyddet. Vid senare detaljplaneläggning har i många fall strandskyddet upphävts i samband med att detaljplan har antagits.

Natura 2000

Värdefull natur i EU samlas i Natura 2000 nätverket. Det krävs tillstånd om någon vill bedriva verksamhet eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Anderstorps Stormosse (18) är ett av de Natura 2000 områden som finns i Gislaveds kommun. Anderstorps Stormosse är Natura 2000 område enligt både fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet.

Riksintresse för naturvård

Ett område som är klassat som riksintresse har ett värde ur nationell synvinkel. Det innebär att om önskemål finns att ta området i anspråk för någon ny verksamhet så får det inte göras om den nya verksamheten kan påtagligt skada de värden som ansetts utgöra riksintresset.

I Gislaveds tätort har Anderstorps Stormosse (18) pekats ut som Riksintresse för naturvård då denna är en av Sydsveriges största och mest värdefulla myrkomplex och är i stora drag orörd. Mossen är ett bra exempel på en sydvästsvensk högmossen. På mossen finns bland annat sydlig gulärta, ljungpipare, Storspov, orre och ängspiplärka. Större myrmarksområden har stor betydelse för växter och djur så även Anderstorps Store mosse.

Nissan, nedströms Nissansjöarna (17), har ett värdefullt meandersystem och därför klassats som

Strandskydd utmed Nissan

riksintresse. Nissan utgör ett formrikt erosionslandskap med meandrar, korvsjöar, våtmarker och branta strandbrinkar. Detta ålandskap är fortfarande föränderligt och geologiskt levande genom att vattenströmmen hela tiden flyttar om material och förändrar vattendragets lopp. Meandersystemet utgör ett levande exempel på eroderande och ackumulerande geologiska processer som formar landskapet. Erosionen blottlägger vidare skärningar i den vidsträckt sandavlagringen, vilket kan vara betydelsefullt för möjligheten att tolka avlagringens bildningssätt.

Detaljstuderar man åns sträckning genom tätorten så är den till största delen lugnflytande och meandrande fram till vägbron för väg 27. Därefter är meandringsprocessen stoppad genom utfyllnader både från industriområdet vid gamla gummifabriken och från bostadsområdet Dalen och fram till fördämningen och kraftverket vid Gyllenfors. Här finns nedströms kraftverket ett avsnitt med strömmande vatten och ån är rätad och omgrävd på en sträcka av närmare en kilometer nedströms innan den återupptar sitt meandrande lopp.

Enligt översiktsplanen (ÖP 06) slås fast att ravinens sidor, botten och å-fåra med meandring och korvsjöar inte får förändras genom mänsklig påverkan i form av bebyggelse eller schaktning. Dock kan mindre markarbeten som främjar fri-luftslivet godtas. Skadade partier ska om möjligt

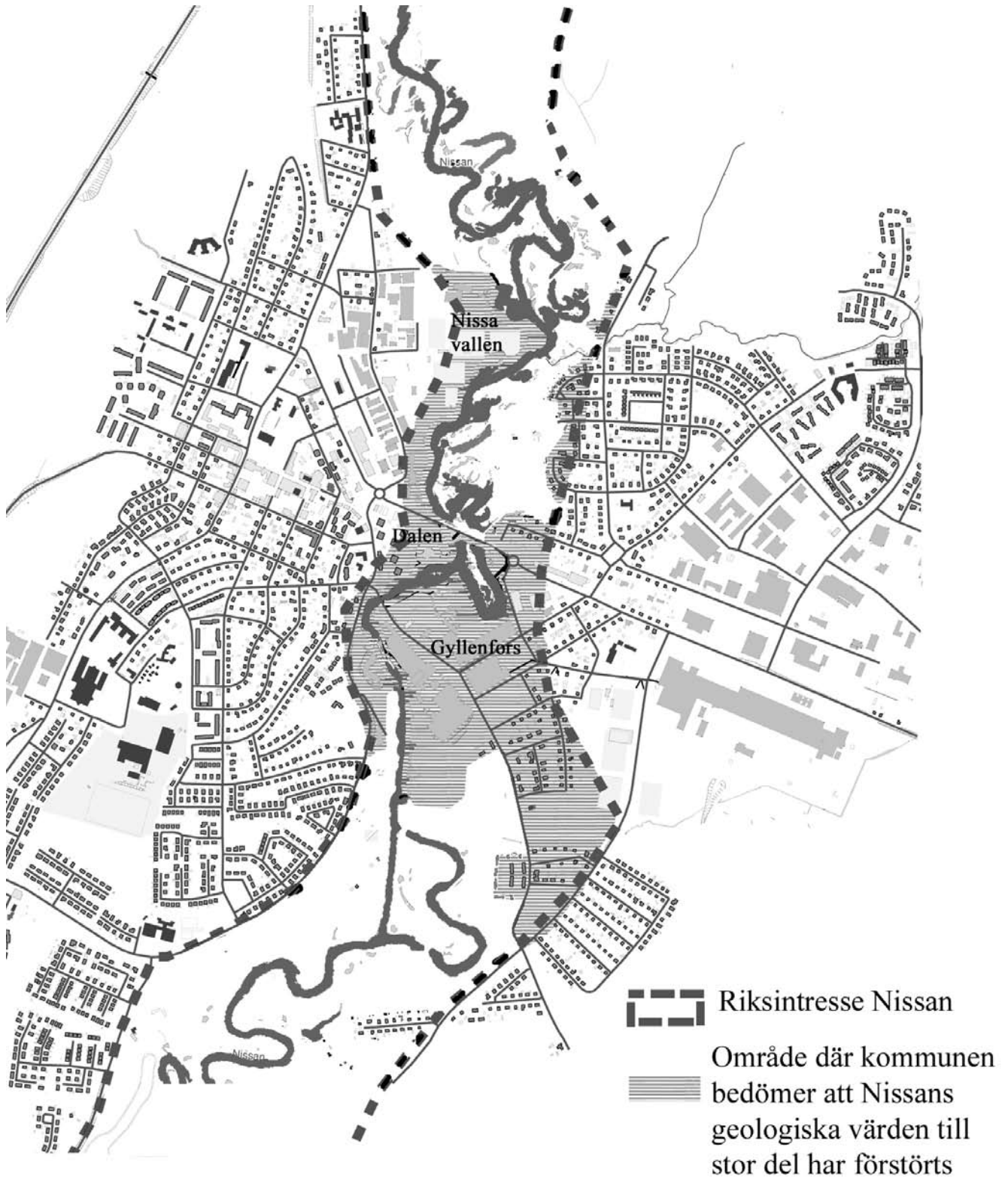
även återställas.

I översiktsplanen (ÖP 06) föreslog Gislaveds kommun en annan avgränsning av Riksintresset Nissan, nedströms Nissasjöarna. Avgränsningen godtogs dock inte av Länsstyrelsen. Kommunen föreslår nu återigen en ny avgränsning av riksintresseområdet

Avgränsningen av riksintresse är gjord i grov detaljeringsgrad vilket får till följd att områden inom Gislaveds tätort som inte bär på några som helst spår av meanderformationer är upptagna som riksintresse. Gator, villatomter, bostadsområden där uppfyllnader har skett långt innan riksintresset var påtänkt, ingår i dag i det skyddade området. Det innebär att en helt onödig prövning sker då det är uppenbart att ingen påverkan på meanderformationerna uppstår eftersom de inte existerar.

Riksintresset justerades därför i den fördjupade översiktsplanen till en högre detaljeringsgrad inom Gislaveds tätort så att det bättre stämmer överens med verkligheten. Avgränsningen justeras så att större områden med bostäder och vägar tas bort. Även de områden som består av utfyllnader tas bort. I något fall har även området utökats då den tidigare avgränsningen inte bedöms som tillräcklig. Förslaget till avgränsning enligt fördjupade översiktsplanen presenteras nedan.

Naturvårdsprogram 95

Naturvårdsprogram 95 pekar ut områden som har särskilda värden. Det är i första hand en långsiktig handlingsplan som skall verka som underlag för Länsstyrelse och Kommun i olika beslut och utredningar. I Gislaveds omfattar det området runt Nissan samt Anderstorp Store mosse

Hotade arter

Kända lokaler för rödlistade växt- och djurarter. Rödlistade är de arter som bedöms löpa risk att försvinna från Sverige.

Jätteträd

Naturskyddsföreningen har sammanställt en skrift om jätteträd i Gislaveds kommun. Några av träden har också mätts in med GPS av skogsvårdsstyrelsen. Till jätteträd räknas träd som 130 centimeter ovan marken har en omkrets om minst 314 cm. Skyddsvärda träd utgör en viktig hemvist för ett stort antal rödlistade arter. Stora träd i hög ålder är unika som hemvist för en rad andra organismer. För att trygga framtiden för dessa är det viktigt att vårda och bevara miljöerna som de är knutna till. Förutom de utmärkta jätteträden finns det gott om grova lövträd i och runtomkring Gislaved. Det gäller främst grova ekar bland annat i Hult och Henja by men även på flertalet ställen inne i Gislaveds tätort.

Naturvärden i skog

Skogsstyrelsen har sedan 1990 inventerat nyckelbiotoper i skog. Under inventeringarna har även andra naturvärden registrerats som inte riktigt har tillräckliga värden för att klassas som nyckelbiotop. Inom planområdet finns inga nyckelbiotoper men väl två områden med andra naturvärden.

1. Ett mindre område med lövskog på ömse sidor om Nissan. Trädsiktet består av en bård med klibbal utmed stranden och för övrigt en blandning av björk, asp, hägg och rönn. En del död ved förekommer och området är värdefullt för bla. insekter och fåglar.

2. Ett betat lövskogsområde väster om Nissan.

Trädsiktet består av relativt ung björk och al. Delar av området översvämmas tidvis och höljor med stillastående vatten är intressanta inslag. Området är värdefullt för bla. insekter och fåglar.

Naturvård enligt skogsbruksplanen

Gislaveds kommun har för kommunens egna markinnehav arbetat fram en skogsbruksplan. I skogsbruksplanen föreslås en del områden med lite högre naturvärden än omgivningen eller som är viktiga för rekreation antingen ges en naturvårdsskötsel eller ur naturvårdssynpunkt lämnas orörda

3. Lövskogsdominerad blandskog.
4. Barrskog med höga naturvärden. Syftet med skötseln är att bevara naturvärden och gynna lövträd. Området ska också kunna användas för tätortsnära rekreation.
5. Lövdominerad sumpskog som lämnas för fri utveckling.
6. Lövskogsdominerad blandskog och ett välbesökt område. Skötseln syftar till att skapa en olikåldrig skog med gamla, grova och ihåliga lövträd.
7. På grund av närheten till skola lämpar sig området för friluftaktiviteter.
8. Ett kvartersnära skogsområde för rekreation ska utvecklas och bevaras.
9. Tätortsnära, välbesökt område.
10. Tätortsnära blandskog. Syftet är att återskapa höga naturvärden genom att skapa en lövträdsdominerad skog med ek, lind, al, lönn, asp och säl samt inslag av gamla tallar.
11. Tallskog, syftet med skötseln är att återskapa höga naturvärden.
12. Tallskog, syftet är att återskapa höga naturvärden.
13. Blandskog, syftet är att återskapa höga naturvärden och att skapa en vacker miljö.
14. Syftet är att återskapa höga naturvärden, bevara och utveckla ett vackert skogsområde med grova tallar och en lövrik kantzon invid ridanläggning.
15. Ridanläggning och brukshundklubb
16. Tätortsnäraområde, kantzon mot kärndrag. Syftet med skötseln är rekreation, skapa en vacker tallskog.
19. Tätortsnära olikåldrigt tallskogsområde. Syftet med skötseln är rekreation.

Andra områden med särskilda naturvärden enligt kommunens bedömning

Kommunen bedömer att ett antal områden utöver de som är utpekade i olika inventeringar och beslut har särskilda naturvärden. Det gäller Henja by, Seths hage och Gisleområdet.

YTVATTEN

Ytvattnet i Gislaved och dess närhet domineras av Nissans huvudfåra som rinner genom tätorten från norr till söder. Utöver Nissan finns mindre tillflöden till Nissan varav Moa Sågbäck och Malmbäcken är de två största. Större delen av planområdet avvattnas till Nissan. De sydvästra delarna av området avvattnas till Lillån som tangerar planområdet i sydväst och som rinner ut i Nissan cirka 6 km längre söderut. Några sjöar, förutom några mindre korvsjöar vid Nissan finns inte inom planområdet.

Nissan

I Naturvärdesbedömningen av vattendrag har Nissan bedömts som naturvärdesklass 4, högt naturvärde, i avsnittet mellan Anderstorpsåns utflöde och upp till Södra Gussjön. Nissan har i samma avsnitt också klassificerats som nationellt värdefullt vatten ur naturmiljösynpunkt.

Fosfor är det näringsämne vars mängd i sötvatten bestämmer vilka typer av djur och växter som förekommer. Fosforutsläpp kommer från reningsverk, jordbruk och vissa industriprocesser. För höga halter av fosfor kan ge upphov till övergödning. Sjöar och vattendrag bedöms efter en skala från mycket näringsfattig till mycket näringsrikt. På 60- och början av 70-talet var situationen mycket allvarlig genom att avloppsvatten till stor del gick orenat ut i ån. På 70-talet genomfördes stora

utbyggnaderna av kommunala reningsverk, något som ledde till en avsevärd förbättring när det gäller fosforbelastningen.

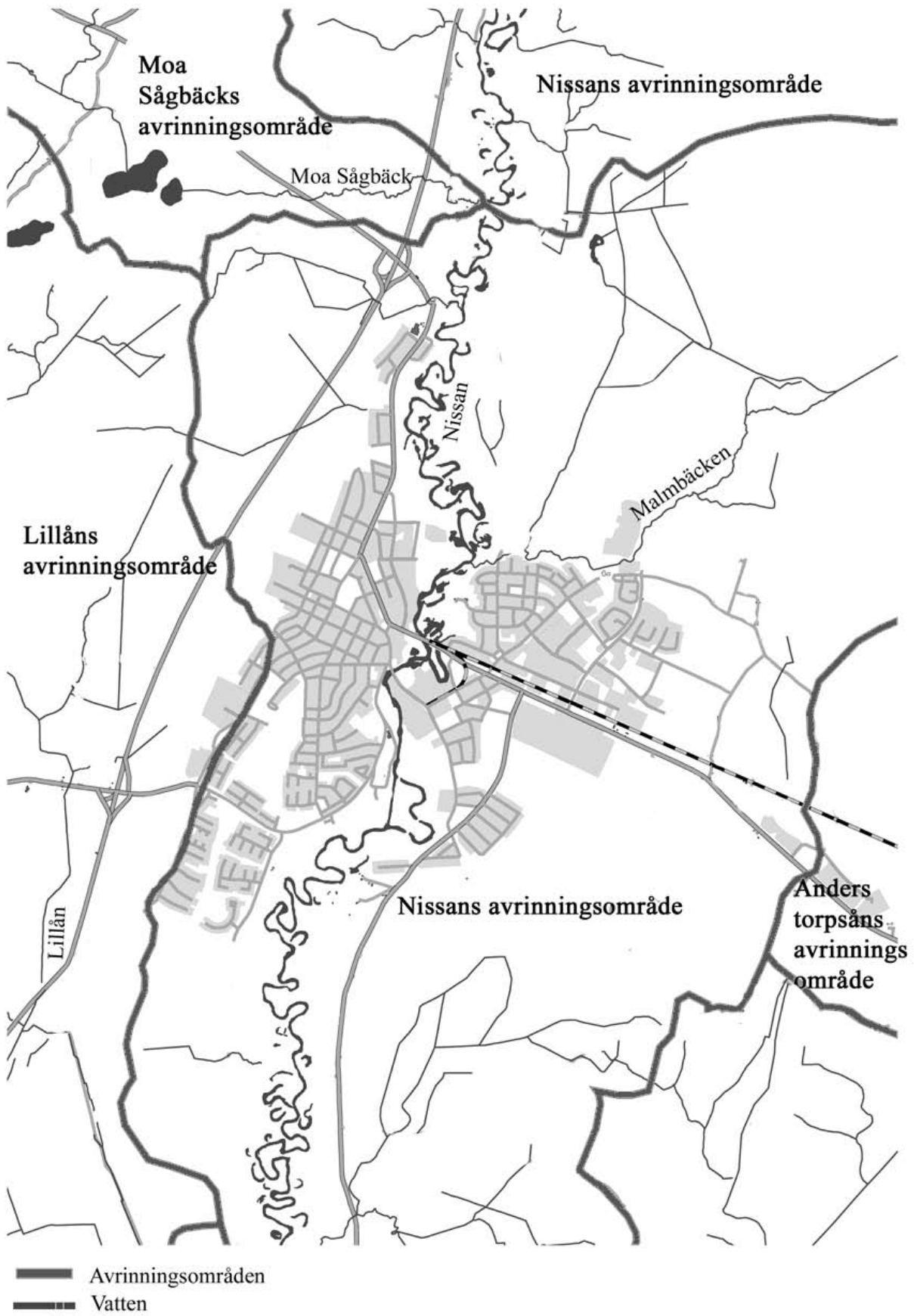
I dagsläget klassificeras ån uppströms Gislaved som näringsfattig. Nerströms Gislaved är ån måttligt näringsrik. Främsta anledningen till detta är belastningen från Gislaveds reningsverk som behandlar avloppsvatten från Gislaveds, Anderstorps och Hestra tätorter. Jordbruksmarken i området är av begränsad omfattning och punktkällor med utsläpp av fosfor till vatten förekommer inte.

Kväveföreningar är också ett näringsämne men bedöms inte bidra till övergödningen i sötvatten. Däremot utgör kväve ett bidrag till övergödningen i havet. Kväveutsläpp till Nissan kan alltså bidra till de problem med syrefria havsbottnar som finns i Laholmsbukten. Kvävekällor är biltrafik, jord och skogsbruk, avloppsreningsverk och dagvatten.

I allmänhet är kvävehalterna förhöjda i sjöar och vattendrag i södra Sverige beroende på luftnedfall av kväve och Nissan i Gislavedsområdet utgör inget undantag. Här ökar dock kvävehalten från måttlig hög halt till hög halt genom tätorten, vilket troligen beror på utsläppen från reningsverket.

Försurningen slog hårt mot sjöar och vattendrag under 70- och 80-talet och så även Nissan. I takt med att kalkningsverksamheten utvecklats så har försurningssituationen förbättrats också i Nissans huvudfåra, även om ingen direktkalkning sker i ån utan bara i tillrinnande sjöar och vattendrag. Nedfallet av försurande luftföroreningar har också minskat men försurningseffekten i mark och vatten har inte avklingat i samma omfattning. Under de senaste åren har inga låga pH-värden eller låg alkalinitet uppmätts som skulle tyda på att surstötter förekommer i det här avsnittet av Nissan.

Laxfisket i Nissan var i gamla tider mycket gott men var lokaliserat till Hallandsdelen av ån. Uppgifter om laxförekomst inom Gislaveds kommun är mycket knapphändiga. Fiskeriintendent Filip Trybom konstaterade på 1890-talet ” Enligt

hvad jag känner från ån nedanför Gyllenfors, är det emellertid högst få, om ens någon lax som från havet kommer så långt upp som till ifråga varande fall.” Trybom hade dock uppgifter om enstaka laxförekomst på 1860-talet. Idag har kraftverksutbyggnad omöjliggjort all laxuppvandring från havet.

Dokumenterade uppgifter om fiskbestånden i själva Nissan är inte många, däremot finns det gott om material om olika fiskarter i avrinningsområdets sjöar. Totalt hyser Nissans avrinningsområde ett 20-tal fiskarter. De vanligaste är gädda, abborre, mört och ål. För de övre delarna av Nissan finns också fortfarande bestånd av öring. Den förekommer främst i mindre tillflöden till ån men också i huvudfåran i de norra delarna av kommunen. Muntliga uppgifter tyder dock på att öring också förekommer i Nissan i Gislavedstrakten. Ån saknar i detta avsnitt till stor del strömmande partier vilket begränsar antalet lämpliga lokaler för öringen som är beroende av mindre tillrinnande strömmande bäckar som lek- och uppväxtområden.

Moa Sågbäck

Moa Sågbäck är ett delavrinningsområde nordväst om Gislaveds tätort där bland annat Kyrkesjön ingår. De nedre delarna av avrinningsområdet innan inflödet i Nissan ingår i de norra delarna av planområdet. Här slingrar sig Moa sågbäck fram genom sandavlagringar med branta slänter ner mot vattnet.

Moa Sågbäck har högt naturvärde, klass 4, enligt naturvärdesbedömningen och är regionalt särskilt värdefullt vatten ur både naturmiljö- och fiskesynpunkt.

Försurningen är fortfarande ett stort problem i de mindre biflödena som exempelvis Moa Sågbäck. I avrinningsområdet kalkas både sjöar och våtmarker men låga pH-värden har uppträtt någon enstaka gång på senare år.

Moa Sågbäck hyser en egen öringstam och kan

utgöra uppvandringsområde för öring från Nissan. Tack vare kalkningarna så har en stationär öringstam kunnat bevaras. Några vandringshinder har också åtgärdats för att underlätta för vandrande fiskarter i bäcken. För närvarande pågår ett utredningsarbete huruvida biotopvårdsåtgärder ska göras i bäcken.

I början av 1990-talet konstaterades att bäcken hade ett litet restbestånd av flodkäfta som klarat sig undan både försurningen och kräftpest. Förstärkningsutsättningar gjordes i två omgångar av länsstyrelse och kommun inom ramen för programmet för biologisk återställning. Beståndet verkar ha utvecklats positivt och länsstyrelsen har nu planer på att förklara bäcken som skyddsområde för flodkräfta.

Malmbäcken

Malmbäcken är det andra större biflödet till Nissan inom planområdet. Malmbäcken rinner ut i Nissan i Henjaområdet och avvattnar de mellersta delarna av Anderstorps Stormosse öster om Gislaved. Bäcken har två grenar varav en kommer från de centrala mossområdena medan den andra kommer från västra sidan av mossen. Den ena grenen rinner direkt genom området vid Gyllenforskolan och Henja Torg. För att försöka minska översvämningproblemen i Henjaområdet leddes i slutet av 1980-talet mycket av vattnet från mossen om till den gren som inte går direkt genom bostadsområdet. Problem med kraftigt varierande vattenflöden finns dock kvar. I Malmbäcken görs inga vattenkemiska undersökningar och vattendraget är inte bedömt ur naturvärdessynpunkt.

Lillån

Lillån är i trakterna av Gislaved starkt påverkat genom rensningar och dikning då den rinner i anslutning till jordbruksmark väster om Gislaved och längs den del av Rastamossen som är torvtäkt.

Lillån är bedömd ha måttligt naturvärde, klass 3, i naturvärdesbedömningen av vattendrag.

Lillån har relativt stort problem med för låga pH-värden framförallt i de nedre delarna av ån.

Kalkningsinsatserna görs i de övre källsjöarna och räcker inte hela vägen till utflödet i Nissan.

Lillån hyser också öring men troligen inte i avsnitten närmast Gislaved. I de över delarna har tidigare flodkräfta funnits men den är numera försvunnen och istället förekommer signalkräfta högt upp i vattensystemet.

ORDLISTA

Ekologi= Ekologi är hur människorna, djuren, microorgansimer och växterna är beroende av varandra.

Spridningskorridor= Sammanhängande området inom vilka djur och växter kan sprida sig från ett område till ett annat.

Gröna stråk= Ett grönt stråk är en sammanlänkad sträcka av naturmiljöer där man utan större avbrott kan ta sig mellan olika områden.

Biologisk mångfald= Biologisk mångfald, kan förenklat beskrivas som ett mått på hur många olika levande organismer det finns.

Fördjupad översiktsplan för Gislaved
Samrådsupplaga november 2008